

Kader ve kazâ kanunları

Ali Karakaş: “Kader, kaza ve ata meselesini örnekleriyle açıklar mısınız?”

PROGRAMLAYAN VE YARATAN ALLAH'TIR

Kâinât Sâhibi Cenâb-ı Allah, Mukaddir'dir.

Yani varlıkları eşsiz bir plân, program, ölçü ve mîzan içinde yaratmıştır.

Cenâb-ı Hak her şey için bir program takdir eder, bir miktar tesbit eder, bir kader tayin eder, bir ölçü tanzim eder; tayin ve takdir buyurduğu mukadderât üzerine varlıkları yaratır.

Cenâb-ı Hak, canlılar için takdir ettiği “kaderi”, yani plân ve programı tohumlarında ve çekirdeklerinde muhafaza eder. Her şeyin varlığına ve yaratılmasına hükmeden, yaratan, yarattığı mahlûkatına fitrî hedefler tayin eden ve her şeyi fitrî hedeflerine doğru yönlendiren Allah'tır.

KADER BİR KUR'ÂN KAVRAMIDIR

“Kader” Kur'ân'a ait bir terimdir. Konu ile ilgili bazı âyetler şöyledir:

-“O her şeyi takdir etti ve yol gösterdi.”¹

-“Gece ve gündüzü Allah takdir eder.”²

-“Ay için de bir takım yörüngeler takdir ettik.”³

-“Hiçbir şey yoktur ki, hazîneleri bizim nezdimizde bulunmasın. Biz her şeyi belirli bir kader ile indiririz.”⁴

-“Biz her şeyi Levh-i Mahfuzda tek tek yazdık.”⁵

Kur'ân âyetlerinde, kâinatın yaratılışında kaderin, yani eşsiz bir ön programın, ön plânın, ölçünün ve mîzânın mevcut olduğuna işaret ediyor.

HER BİR TOHUM BİR KADER SANDUKÇASIDIR

Saîd Nursî Hazretlerine göre, her bir tohum ve çekirdek kaf-nûn tezgâhından, yani

“Kün!” emrinden çıkmış latîf bir sandukçadır. Her tohuma kaderle resmi çizilen birer fihristecik emânet edilmiştir. Kudret, kaderin hendesesine göre zerreleri istihdâm ederek, tohumcuklar üstünde koca kudret mu’cizesi olan hayatı binâ ediyor.

Demek, ağacın başına gelecek bütün olaylar, çekirdeğinde yazılı hükmündedir.

Yani, her şeyin bir muntazam miktar ve ölçü içinde bulunması, açık ve net olarak, “kader”in her şeyde hâkim olduğunu göstermektedir.

Çünkü hangi canlıya bakılsa gâyet hikmetli ve san’atlı bir kalıptan çıkmış gibi bir miktar, bir şekil içinde olduğu göze çarpacaktır ki; o miktarı, o sûreti ve o şekli almak için kaderden gelen ölçülü ilmî bir kalıp ile kudret-i İlâhiyenin o sûreti ve o şekli biçtiği anlaşılacaktır.⁶

Her bir hayat sahibinin, neşv ü nemâ zamanında zerrelerinin eğri büğrü hudutlara girdiğini ve o hudutlarda durduğunu, sonra yolunu değiştirdiğini, fakat o hudutların son noktalarında birer hikmeti ve birer faydayı meyve verdiğini beyan eden Bedüzzaman, işte o şeyin miktarının “kader kalemiyle” çizildiğini; yani, o hayat sahibinin maddî tavırlarında olduğu gibi, bize görünmeyen mânevî tavırlarında da kader kalemiyle çizilmiş muntazam meyvedâr hudutların ve sonların bulunduğunu ve zerreler tarafından bu hudutlara harfiyen uyulduğunu kaydeder.

Saîd Nursî Hazretlerinin ifadesiyle kudret mastardır, yani kaynaktır, kuvvettir, ana etkindir, temel sebeptir. Kader ise, mistardır, yani cetveldir, ölçektir, mîzandır.⁷

ALLAH MUSAVVİR VE MUKADDİR’DİR

Bedüzzaman, varlıklar üzerinde hâkim olan ilim ve hikmetin, tanzim, tasvir ve teşkil fiillerini de iktiza ettiklerini, her mahlûkun her özelliği ile, her biçimiyle Musavvir ve Mukaddir isimlerini gözlere gösterdiğini belirtir.⁸

Saîd Nursî’ye göre, kudret nazarında rızık da hayat kadar ehemmiyetlidir. Kudret çıkarıyor, kader ise uhdesindeki programa göre giydiriyor.⁹ Büyüğünden küçüğüne bütün varlıklar mukadderât çemberinin kuşattığı alan içindedir. Mukaddir olan Kadîr-i Hakîm’in büyüğü çekip çevirmesi, küçüğe olan ilgisine ve şefkatine mâni değildir.¹⁰

KADER ALLAH’IN İLMİDİR

Kaderin bütün kâinatı kuşatan bir plân ve programdan ibaret olduğunu dünkü yazımızda ifade etmiştik. Bu plân ve programda her şey doğrudan Allah’ın ilmine ve iradesine göre şekillenmekte ve resmedilmektedir. Allah’ın “Ol!” dediği olmaktadır.

Kader, ilim nevindendir. İlim ise, Allah’a malûm olan şeylerin tamamıdır. Allah’ın malûmatı ise sonsuzdur, hadsizdir, kayıtsızdır, sınırsızdır.

Allah’ın ilmi geçmiş de, bu günü de, geleceği de bütünüyle kuşatmıştır.

Allah’ın ilmi ezelî ve ebedîdir.

EZEL NEDİR?

Ezel yalnızca geçmiş zamanı adlandırmıyor.

Esasen, ezel ve ebed mefhumlarının fani ve akıp gitme özelliğinde bulunan zamanla da hiçbir ilişkisi yoktur.

Zamanın yaratıcısı Allah’tır. Bizim vücudumuz da, beynimiz de, varlığımız da “zaman” mefhumu ile iç içe bulunmaktadır.

Oysa Allah zamanın içinde bulunmaktan münezzehtir.

O halde ezel nedir?

Üstad Bedüzzaman Hazretlerine göre “Ezel”; mâzi, hal ve istikbal zamanlarını birden tutar, yüksekte bakar bir ayna-misaldir.

Öyle ise, mümkinât dairesi içinde uzanıp giden zamanın mâzi tarafında bir uç hayal ederek ona “ezel” deyip, o ezel ilmine eşyanın tertip ile, sıra ile girdiğini düşünmek hakikat değildir.

Saîd Nursî Hazretleri bu sırrı bir mîsâl ile şöyle îzah ediyor:

Senin elinde bir ayna bulunsa; sağ tarafındaki mesafe mâzi, sol tarafındaki mesafe istikbal farz edilse; sen ayna ile yalnızca mukabilini görürsün. Ayna ne kadar aşağıda tutulursa, gördüğü alan o derece dar; ayna ne kadar yukarıda tutulursa gördüğü alan o nispette geniş olacaktır. Yükseğe çıktıkça, git gide, ayna iki taraftaki mesafeyi, yani sağ ile solu, yani mazi ile müstakbeli birden tutabilir, görebilir ve gösterebilir.

İşte kader, ilm-i ezelîden olduğu için, ilm-i ezelî; Peygamber Efendimiz’in (asm) ifadesiyle, manzar-ı âlâdan, ezelden ebede kadar her şeyi, olmuş ve olacak bütün hâdiseleri birden tutar, kuşatır ve kapsamına alır bir makam-ı âlâdadır. Biz ve düşündüğümüz her şey, o hadiselerin haricinde değiliz.

Fakat Cenâb-ı Allah’ın “Zatı” elbette bütün hâdiselerin, bütün mekânların ve bütün zamanların haricindedir.¹¹

Bu durumda biz yarın ne olacağını bilmeyiz. Çünkü biz zaman çarkının içindeyiz. “Yarın” denen zaman süreci gelmeden, bu çarkın içerisinde meydana gelecek hâdiseleri bilemeyiz.

ALLAH, ZAMAN VE MEKÂN ÜSTÜDÜR

Oysa Cenâb-ı Allah zaman ve mekân üstüdür. Yarın ne olacağını bildiği gibi; en uzak istikbalde ne olacağı da Allah’a malûmdur, bu gün gibi açıktır.

Şu âyet bunu ifade etmektedir: “Kıyamet saatini ve yağmurun ne zaman ineceğini bilmek ancak Allah’a mahsustur. Rahimlerde bulunanı O bilir. Kimse yarın ne kazanacağını bilmez. Ve hiç kimse nerede öleceğini bilmez. Allah şüphesiz bilendir, her şeyden haberdârdır.”¹²

KAZA, PLÂNIN UYGULANMASIDIR

Kader, plân ve program olduğuna göre; kaza da, bu plânın icrasıdır, kaza edilmesidir, fiiliyata geçirilmesidir, yapılmasıdır, uygulanmasıdır.

Yani, programa alınan İlâhî projelerin, yine Cenâb-ı Hak tarafından faaliyet kazandırılmasına ve faaliyet alanına taşınmasına kaza diyoruz.

Bir başka ifadeyle, kader mimarlık ve mühendislik ise; kaza da müteahhitlik, ustalık ve işçiliktir.

Fakat kazayı da “ata” kanunu bozabiliyor.¹³

Yani Cenâb-ı Hak, icra alanına taşınmak üzere olan bir projeyi, meşîet ve iradesi çerçevesinde, dilerse yürürlükten kaldırmakta, dilerse başka bir tecelliyi gün yüzüne çıkarmaktadır.

Binaenaleyh, her zaman ve her şeyde doğrudan doğruya Allah’ın irâdesi, meşîeti ve dileği esastır. Yani O’nun “Ol!” emri esastır.

Bir sonraki yazımızda konuyu inşallah toparlayalım.

İNSAN BİR ULVÎ PROGRAMI YAŞIYOR

1- Kadere iman, önemli bir iman esasıdır. Bu iman esası, kâinatta hiçbir şeyin tesadüfen, başı boş ve rastgele meydana gelmediğini; her şeyin bir yüksek plân ve program ile, bir ulvî proje ve tasarım ile, bir büyük takdir ve ölçü ile yaratıldığını bize bildirir.

İnsan olarak biz de bu program ve tasarımın dışında değiliz. Biz de kader örgüsü ile çerçevelenmiş bir hayatı yaşıyoruz. Her şeyimizde kaderin yazısı ve ölçüsü hâkimdir. Hiç kimse kaderini aşmaya, kaderine aykırı bir nefes almaya, kader yazılarının dışına çıkmaya kâdir değildir.

2- Üstad Bedüzzaman Hazretleri, Mesnevî-i Nûriye’de insanın yüzünde, cephesinde, cildinde, ellerinin içinde kader kalemi ile pek çok çizgiler, hatlar, nakışlar ve nişanlar yazılmış olduğunu; bu sayfalarda yazılan kelimelerin, harflerin, noktaların ve harekelerin insan rûhunda bulunan mânâları ve mâneviyâtı gösterdiği gibi, insanın yaratılış hamurunda kader tarafından yazılan mektuplara da işâret ettiğini bildiriyor.

Üstad Hazretleri buradaki son cümlede, insanın çok dağınık görünen hayatında bile tesadüfün ve rast geleliğin hiçbir şekilde izi olmadığını kaydediyor.¹⁴

İNSAN KADERE İTİRAZ EDEMEZ!

3- Bedüzzaman’a göre güneşin doğuşu ve batışı muayyen ve mukadder olduğu gibi, yani belirli bir hesap ve ölçü ile, takdir ve emir ile olduğu gibi, insanın dünyaya gelişi ve dünyadan gidişi de, dünyadaki hayatının her sayfası da kader kalemi ile cephesinde yazılmıştır. Kaderin yazılarını beğenmeyen insan başını taşa vurup kırsa da, o yazıları silemez. Başı kırılır; fakat yazılara bir şey olmaz.¹⁵

Kaza ve kaderine itiraz eder tarzda “Ah!” ve “Of!” edip halinden şikâyet etmek bir nevî kaderi tenkit etmektir. Kaderi tenkit eden, başını örse vurur, kırar. Rahmeti ittiham eden rahmetten mahrum kalır.¹⁶

ATA KANUNUNA GELİNCE...

4- Atâ kanunu, Cenâb-ı Hakk’ın kulu için verdiği kararı hükümden kaldırması, kararı iptal etmesi, tabir caizse, kulunun kaderini değiştirmesi demektir. Yumuşak bir otun damarları katı taşı deldiği gibi, ata da kaza kanununun kesinliğini deler.¹⁷

Cenâb-ı Hak, dilerse kulu için verdiği karardan vazgeçer, yazıyı kaldırır.

Çünkü takdir ve yazı Allah’a aittir.

O yazmıştır, o takdir etmiştir. O uygular veya O kaldırır.

Nitekim Peygamber Efendimiz’in (asm), “Bazen belâ nazil oluyor; gelirken karşısına sadaka çıkar, geri çevirir”¹⁸ hadisi bize ata kanunundan haber veriyor.

Bu hadisin sırrından hareket eden Bedüzzaman, bazen şartlarla kayıtlı olarak takdir edilen kaderin, şartlar meydana gelmediğinde kaza edilmekten kaldırıldığını bildirmiştir.¹⁹

DUÂ DİLEKÇESİ KAPISI HERKES İÇİN AÇIKTIR

5- Cenâb-ı Hak ile kulu arasında kader gibi bir bent ve engel yoktur. Kul kaderi tenkit edemez, Allah'ın takdirine isyan edemez. Teslim olmakla yükümlüdür.

Fakat duâ dilekçesi ile derdini ve sıkıntısını her vakit Cenâb-ı Hakk'a arz edebilir.

Bu kapı açıktır.

Duâ dilekçesini sözlü olmakla bırakmayıp fiilî yaparsa muradına ermesi daha da kolaylaşır.

Cenâb-ı Hak, kulunun duâ dilekçesine “atası” ile, yani kaderi ve yazıyı kulunun istekleri doğrultusunda ve daha hayırlısıyla değiştirerek cevap verebilir.

Nitekim “Kullarım senden Beni sordukları vakit de ki: Muhakkak Ben çok yakınım. Bana duâ ettiği zaman duâ edenin duâsına cevap veririm”²⁰ âyeti bu hakikati bildiriyor.

Öyleyse, sıkıldığımız bir şey için “Bu benim kaderim imiş!” deyip hayıflanmakta haklı değiliz!

Sıkıldığımız o şeyin hükümden kaldırılması veya hayra tebdil edilmesi için duâ etmekte gecikirsek, kusur bize ait olur.

Dipnotlar:

- 1- A'lâ Sûresi, 87/3.
- 2- Müzzemmil Sûresi, 73/20.
- 3- Yâsîn Sûresi, 36/39.
- 4- Hicr Sûresi, 15/21.
- 5- Yâsîn Sûresi, 36/12.
- 6- Sözler, s. 432.
- 7- Sözler, s. 454.
- 8- Sözler, s. 575.
- 9- Mektûbât, s. 460.
- 10- Mesnevî-i Nûriye, s. 205.
- 11- Sözler, s. 430.
- 12- Lokman Sûresi, 31/34.

- 13- Mesnevî-i Nûriye, s. 175.
- 14- Mesnevî-i Nûriye, s. 89.
- 15- Mesnevî-i Nûriye, s. 104.
- 16- Lem'alar, s. 18.
- 17- Mesnevî-i Nuriye, s. 175.
- 18- Hâkim, Müstedrek, 1/492.
- 19- Lem'alar, s. 106.
- 20- Bakara Sûresi: 186.